

Liga Apărării Drepturilor Omului din Moldova
League for Defence of Human Rights of Moldova

coaliția 2009

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

Coaliția civică pentru alegeri libere și corecte

Liga pentru apărarea drepturilor omului din moldova - LADOM

RAPORT IV

PRIVIND MONITORIZAREA PROCESULUI ELECTORAL Alegeri parlamentare 2009

Perioada de monitorizare: 25 februarie – 18 martie 2009

Proiectul „Observarea alegerilor parlamentare 2009” beneficiază de asistență tehnică din partea Institutului Național Democratic pentru Relații Internaționale (NDI). Proiectul este susținut financiar de Fundația Eurasia din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi), Ambasada Britanică Chișinău/ Fondul pentru Programe Strategice, Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și este co-finanțat de Fondul Național pentru Democrație din SUA (NED) și Ambasada Germaniei la Chișinău.

Opiniile exprimate în acest document aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția finanțatorilor.

INTRODUCERE

Perioada de monitorizare: 25 februarie- 18 martie 2009

Prezentul raport conține rezultatele unei ample campanii de monitorizare desfășurate de către Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului din Moldova (LADOM) și reflectă situația electorală din Moldova, cuprinsă în perioada de 25 februarie – 18 martie 2009. Acesta este al patrulea raport, care reflectă rezultatele monitorizării situației electorale, exercitat de către LADOM în cadrul proiectului „Observarea alegerilor parlamentare 2009” al Coaliției pentru Alegeri Libere și Corecte – Coaliția 2009.

Coaliția 2009 a fost lansată la 18 noiembrie 2008 la inițiativa a 7 organizații neguvernamentale - Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT), Centrul CONTACT, Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului (LADOM), Asociația pentru Promovarea Clinicilor Juridice (APCJM), Consiliul Național al Tineretului din Moldova (CNTM), Centrul Independent de Jurnalism (CIJ) și Asociația Presei Independente (API) - care și-au unit eforturile pentru a continua activitățile de promovare a unor alegeri libere și corecte demarate de Coaliția 2005 și 2007. La Grupul de Inițiativă s-au alăturat și alte 67 de organizații neguvernamentale, Coaliția fiind în continuare deschisă noilor membri.

Activitățile de observare de către observatorii naționali a alegerilor parlamentare are o semnificație deosebită pentru asigurarea integrității procesului electoral și exercitarea drepturilor cetățenilor de a participa la actul de guvernare a țării lor. LADOM este o organizație neguvernamentală și neafiliată politic ce desfășoară la nivel național activități de observare a alegerilor începând cu 1996.

Datele prezentate în raportul de față sunt colectate prin observare directă, de o rețea națională de 37 de observatori pe termen lung. Procesul de monitorizare se desfășoară în conformitate cu prevederile Codului Electoral al Republicii Moldova și cu standardele internaționale în domeniu. Concluziile și recomandările din acest raport sunt formulate cu bună credință și prezentate în spiritul unei cooperări profesionale cu toate părțile interesate în edificarea unui proces electoral transparent și corect în Moldova.

SUMAR EXECUTIV

În perioada de monitorizare, efortul de observare al LADOM constată că activitățile din cadrul campaniei electorale în general se încadrează în limitele legale. Cu toate acestea, observatorii LADOM au constatat neajunsuri ce pot pune la îndoială competitivitatea procesului electoral.

Activitatea Comisiei Electorale Centrale se desfășoară în general de o manieră deschisă și transparentă. CEC a constituit întregul sistem de organe electorale și a finalizat procesul de înregistrare a concurenților electorali fără abateri de la cerințele legale. CEC a început de asemenea procesul de instruire standardizată a președinților birourilor electorale ale secțiilor de votare. În plus, merită apreciere măsurile suplimentare întreprinse de CEC pentru asigurarea dreptului la vot al alegătorilor aflați peste hotare. Printre evoluțiile pozitive constatate este de asemenea și începerea perioadei dezbaterilor electorale în mijloacele mass-media electronice.

În perioada monitorizată CEC a anunțat că numărul total de alegători este de 2 549 804. În 2005 numărul total de alegători incluși în liste a fost de 2 430 537.

Pe lângă aspectele pozitive remarcate, efortul de observare LADOM a depistat un șir de încălcări ce contravin practicilor proprii unui proces electoral competitiv.

Observatorii LADOM au semnalat cazuri de agresiune a reprezentanților concurenților electorali, precum și intimidări din partea organelor de drept a unei instituții mass-media locale.

Persistă cazuri de exercitare a presiunilor asupra funcționarilor locali în vederea determinării acestora de a favoriza unii concurenți electorali în detrimentul altora. Unii reprezentanți ai autorităților publice locale aplică presiuni asupra subalternilor pentru a-i impune să participe la activități organizate de anumiți concurenți electorali.

Participanții la cursa electorală manifestă adesea un comportament indecent și incorect prin folosirea unui limbaj obscen, nerespectarea condițiilor de afișaj electoral, agitație electorală camuflată și implicarea ilegală a elevilor în acțiuni de agitație electorală în școli. Au fost de asemenea înregistrate multiple cazuri de utilizare a resurselor administrative în campania electorală a mai multor concurenți electorali.

În perioada monitorizată, concurenții electorali au depus multiple contestații la organele electorale, din care 34 au fost depuse la CEC. Un număr mare de contestații depuse la CEC atacă deciziile Consiliului Electoral de Circumscripție Chișinău. Alte contestații vizează acțiunile concurenților electorali. Din totalul contestațiilor depuse la CEC 19 au fost respinse ca fiind nefondate.

Imperfecțiunea sistemului de liste electorale și posibilitatea votării în baza diferitor acte de identitate, în anumite condiții, oferă posibilitatea unui vot multiplu.

LADOM va continua monitorizarea campaniei electorale pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Alte rapoarte privind perioada electorală și post-electorală urmează a fi publicate. Un raport special reflectând ziua alegerilor va fi făcut public imediat după desfășurarea scrutinului.

I. CONSTATĂRI

Campania electorală

Demararea dezbaterilor electorale

Începînd cu 9 martie instituțiile audiovizualului a început dezbaterile electorale. În perioada electorală 23 de posturi de televiziune și 7 șapte posturi de radio naționale și locale, au declarat că vor organiza dezbateri electorale pentru a crea condiții de manifestare liberă a pluralismului de idei a concurenților electorali.

Agresarea reprezentanților concurenților electorali

La 25 februarie 2009 doi reprezentanți ai PLDM au fost agresați de persoane necunoscute în timp ce lipeau afișe electorale în sectorul Botanica, municipiul Chișinău. Deși o patrulă de poliție era în imediata apropiere de locul incidentului, aceasta nu a intervenit. Mai mult ca atât, cei doi reprezentanți au fost conduși la Comisariatul de poliție Botanica, unde au fost obligați să scrie explicații și li s-a refuzat cererea de a înainta plîngerii împotriva agresorilor.

La 4 martie, în Ungheni doi reprezentanți ai PL au fost reținuți de poliție pe motiv că la Florești, unde faceau agitație, precum că ar fi bătut doi colaboratori de poliție. Reprezentanții PL au afirmat că au fost bătuți de poliție și impuși să zică că în acea zi cu ei a fost și fiul lui Arhire Anatol - reprezentant PL în raionul Ungheni. Peste cîteva ore aceștia au fost eliberați, însă din frică nu au depus nici-o plîngere.

În satul Feștelița, Ștefan Vodă, reprezentanții PPCD din localitate nu au permis reprezentanților altor concurenți electorali de a-și desfășura activitățile, amenințându-i cu răfuială.

Codul bunelor practici în materie electorală, adoptat de Comisia de la Veneția la ședința nr. 27 din Octombrie 2002, recomandă autorităților de stat să-și respecte obligația de a fi neutri în materie electorală și de a permite tuturor concurenților electorali să desfășoare nestingherit campania electorală. Același document recomandă autorităților de stat impunerea sancțiunilor în cazul încălcării obligației autorităților de stat de a păstra neutralitatea și de a asigura libertatea alegătorilor de a forma o opinie. În contextul recomandărilor Comisiei de la Veneția, LADOM invită Comisia Electorală Centrală (CEC) să investigheze mai aprofundat cazurile raportate.

Plasarea afișajului electoral în locuri neautorizate

În majoritatea localităților, concurenții electorali plasează afișajul electoral în locuri neautorizate. În Basarabeasca afișe electorale ale UCM, PCRM și PLDM sunt amplasate pe stâlpi, iar în Căușeni afișe ale PCRM și AMN. În satele Semionovca și Brezoaia din Ștefan Vodă afișele electorale ale PCRM sunt lipite peste tot: copaci, stâlpi, garduri, monumente etc. În Vulcănești și Taraclia afișele electorale ale PCRM, PDM și PL au fost înclieate pe arbori, garduri și stâlpi. La Rîșcani, PSD a plasat afișajul electoral peste afișajul electoral al PPCD și PCRM. În satul Niorcani afișele electorale ale MAE erau afișate pe stâlpi, iar ale PDM pe gard. La Chișinău afișele electorale ale AMN, PPCD, PLDM, MAE și UCM erau înclieate pe garduri de beton. De asemenea, în mai multe localități (Chișinău, Orhei, Criuleni, Bălți etc.) au fost înregistrate cazuri de deteriorare a panourilor cu publicitate electorală a concurenților electorali.

Reamintim concurenților electorali despre obligația legală de a plasa afișele electorale doar în locurile autorizate.

Comportament indecent al concurenților electorali

Unii reprezentanți ai concurenților electorali folosesc un limbaj ofensator, jignitor în adresa altor concurenți electorali. În Vulcănești și Taraclia reprezentanții PCRM, PL și PDM admit în discuțiile cu alegătorii afirmații și învinuiri ofensatoare la adresa altor concurenți electorali. La Edineț Președintele Republicii a utilizat expresii vulgare în adresa primarului mun. Chișinău dlui D. Chirtoacă, atribuindu-i epitete și comparații jignitoare. În Leova reprezentanții AMN, PPCD, PCRM și PD folosesc cuvinte necenzurate în adresa celorlalți concurenți electorali.

Se recomandă concurenților electorali să respecte normele etice și bunul simț în comportamentul electoral.

Agitație electorală camuflată

În perioada de monitorizare unii concurenți electorali au comis fapte care pot fi calificate drept agitație electorală camuflată. Astfel, la 22 februarie 2009, PL a adus la biserica din satul Abaclia raionul Basarabeasca o icoană, iar la 24 februarie 2009 PL a oferit școlii din satul Carabetovca, raionul Basarabeasca un televizor. În com. Ciorescu PLDM și PCRM organizează în zilele libere, excursii gratuite la mănăstiri. La întâlnirile reprezentanților UCM cu locuitorii satelor Ciocîlteni, Păhărnicieni și Ivancea la 28 februarie și 1 martie au fost donate colete cu produse alimentare și alte obiecte, alegătorii au fost serviți cu prânzuri gratuite.

LADOM recomandă concurenților electorali să respecte normele Codului electoral și ale Codului de conduită și îndeamnă Comisia Electorală Centrală (CEC) să investigheze mai aprofundat cazurile de agitație electorală camuflată.

Intimidarea funcționarilor locali

Funcționarii locali sunt intimidați și determinați de autorități să nu coopereze cu unii concurenți electorali. Astfel, președintele raionului Ștefan-Vodă a făcut presiuni asupra directorului Școlii de Arte încercând de a-l determina pe acesta să rezilieze contractul de locațiune pentru sediul unei filiale de partid. De asemenea, primarul din localitatea Codru-Nou, raionul Telenești a interzis directorului casei de cultură să ofere sala unui concurent electoral, care urma să se întâlnească cu alegătorii.

Tratament diferențiat pentru concurenții electorali

Unii concurenți electorali sunt favorizați, iar alții sînt discriminați de către autoritățile locale. Funcționarii administrației din Leova îi tratează pe unii concurenții electorali în mod preferențial, stabilind relații de colaborare doar cu partidele pe care le reprezintă și acordă mai puțină atenție partidelor politice care nu au reprezentanți în cadrul administrației publice de ambele niveluri. În Ștefan Vodă autoritățile raionale insistă asupra rezilierii contractului de arendă dintre Școala de Arte și PLDM, unde își are sediul filiala PLDM din localitate.

Presuni asupra alegătorilor de a participa la întâlnirile cu unii concurenți electorali

Alegătorii dependenți de raporturile de muncă de subordonare sunt impuși să participe la întâlnirile publice organizate de unii concurenți electorali. Lucrătorii medicali din localitățile Basarabeasca și Cahul au fost obligați să participe la întâlnirile electorale cu Larisa Catrinici, ministrul Sănătății, iar celor din Cahul li sa promis cîte 100 lei cu prilejul zilei de 8 martie. Lucrătorii din domeniul silviculturii din Glodeni au fost obligați să participe la întâlnire cu dl A. Popușoi, candidat electoral

pe lista PCRM. Administrația publică din Rîșcani asigură prezența obligatorie la întâlnirile din teritoriu cu reprezentanții PCRM.

LADOM reamintește autorităților centrale și locale despre necesitatea păstrării neutralității, în conformitate cu recomandările Codului bunelor practici în materie electorală, adoptat de Comisia de la Veneția la ședința nr. 27 din Octombrie 2002 și recomandăm autorităților centrale și locale să se abțină de la exercitarea de presiuni asupra funcționarilor locali, să asigure un tratament egal tuturor concurenților electorali și să nu exercite presiuni asupra alegătorilor pentru a se întâlni cu concurenții electorali.

Implicarea elevilor în campania electorală

Elevii din instituțiile de învățământ sunt impuși să participe la întâlniri cu unii concurenți electorali. La Cimișlia, reprezentanta AMN, director al liceului M. Eminescu, folosește abuziv posibilitățile de serviciu pentru a face agitație electorală în cadrul activităților din școală. La Criuleni directoarea școlii profesionale nr. 2, Maria Calinchin, a venit la întâlnirea cu Președintele Republicii Vladimir Voronin, împreună cu clasele de elevi, care au fost sustrași de la procesul de învățământ. În satul Jeleboc, Mura Galina, antrena elevii în campania electorală pentru PCRM. La Orhei, la întâlnirea cu V. Stepaniuc, au participat și minori. În satul Siret, elevii și profesorii au fost anunțați că în sala festivă va avea loc întâlnirea cu ministrul Ecologiei, în cadrul căreia li se va prezenta un film despre ecologie, însă în sală erau reprezentanți ai PCRM care le-au demonstrat și un film despre PCRM.

Concurenții electorali trebuie să rețină faptul că organizarea activităților de propagandă politică în școli este interzisă de Legea Învățământului (Art. 56), precum și de Art.6 din „Codul de Conduită privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare din 2009”. LADOM reamintește că agitația electorală în instituțiile de învățământ nu este o practică acceptată la nivel internațional.

Presiuni asupra societății civile și mass-media

Începînd cu 25 februarie postul de televiziune „Albasat TV” din Nisporeni este intimidat de organele de poliție. Colaboratorii MAI au perchezitionat oficiul televiziunii, persoanele din conducerea instituției au fost citate de poliție și interogate, documentele contabile au fost ridicate etc. Conducerea televiziunii locale susține că acțiunile de intimidare ale poliției au caracter electoral și se înscriu în șirul intimidărilor anterioare exercitate de reprezentanții CCCEC și altor organe de control.

Presiunile asupra societății civile continuă, prin contestarea de către PCRM a acțiunilor Coaliției civice pentru alegeri libere și corecte „Coaliția 2009”. Alături de contestațiile pe marginea suplimentului **Obiectiv** a cărui proces de examinare a continuat la Curtea de Apel și la moment se află pe rol la Curtea Supremă de Justiție, PCRM a atacat la CEC și spoturile publicitare de educație electorală care au fost elaborate sub auspiciile Coaliției 2009.

Se recomandă autorităților de stat să manifeste respect pentru drepturile fundamentale, în special libertatea de expresie și a presei. LADOM reamintește încă o dată autorităților de stat despre obligația pe care o au de a fi neutri în tot ce ține de chestiunile electorale, și îndeamnă autoritățile să se abțină de la acțiuni ce ar putea limita dreptul la libera exprimare.

Utilizarea resurselor administrative în campania electorală

Conducerea țării continuă să utilizeze resursele administrative în scop electoral

Conducerea de vîrf a țării continuă să utilizeze în scop electoral resursele publice (mijloacele de transport, garda, securitatea, poliția etc.) și implică administrația publică pentru organizarea întîlnirilor cu alegătorii. În perioada de observare au fost înregistrate 8 cazuri de acest gen.

Folosirea transportului de serviciu în interes electoral

În perioada de monitorizare au fost înregistrate cazuri de folosire a transportului de serviciu în scopuri electorale de către Serafim Urechean (AMN), deputat în parlament; Buliga Valentina (PDM), deputat în parlament; Larisa Șavga (PCRM), Ministrul Educației și Tineretului; Ion Nasalciuc, șeful Direcție control administrativ al Ministerului Administrației Publice și alți demnitari publici.

LADOM amintește concurenților electorali că folosirea resurselor administrative contravine prevederilor Codului de conduită, Art. 6, alin. 2 (I).

II. ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR ELECTORALI

Procedura de înregistrare a concurenților electorali a luat sfîrșit

La 5 martie 2009 CEC a anunțat încheierea perioadei de înregistrare a concurenților electorali. Din cei 23 de pretendenți au fost admiși doar 21, doi dintre candidații independenți au fost respinși. Astfel, în competiția electorală la alegerile parlamentare vor participa 21 de concurenți electorali, dintre care 15 partide politice și 6 candidați independenți.

De remarcat faptul că procesul de înregistrare a concurenților electorali a decurs fără abateri de la cerințele legale.

III. LISTELE DE ALEGĂTORI

Procesul de verificare a listelor electorale a finalizat

În perioada monitorizată CEC a anunțat că numărul total de alegători este de 2 549 804, fiind în creștere în raport cu anul 2005 cînd au fost incluși în listele electorale 2 430 537 alegători. Potrivit obligațiilor legale administrația publică locală (APL) trebuie să întocmească listele electorale și să le afișeze în localurile secțiilor de votare pînă la 16 martie 2009. La moment nu toate primăriile au verificat listele electorale la domiciliul alegătorilor. Observatorii remarcă faptul că mai multe primării lucrau cu listele electorale vechi.

LADOM consideră că datele oferite de CEC referitor la listele electorale sunt aproximative. Totodată, LADOM încurajează alegătorii să verifice înscrierea lor în listele electorale. Se recomandă Birourilor electorale să verifice listele electorale în perioada de pînă la 31 martie pentru a le definitiva și corecta.

Ca urmare a opiniei comune a Comisiei de la Veneția și BIDDO (ODIHR) din 2004, Codul Electoral

a fost modificat prelungind termenul rezervat pentru verificarea listelor electorale preliminare de la 10 la 20 zile înainte de Ziua Alegerilor. Totuși, documentul recomandă stabilirea unor modalități și termene optime pentru această procedură. Astfel, ca partidele și alegătorii să aibă o șansă reală de a verifica corectitudinea listelor electorale.

Pentru scrutinele electorale ulterioare LADOM recomandă autorităților să urmeze recomandările Comisiei de la Veneția și BIDDIO din 2004 și să extindă termenul de verificare a listelor electorale.

Declarațiile cu privire la locul nou de ședere

Declarațiile cu privire la noul loc de ședere unde cetățenii doresc să voteze creează în continuare probleme pentru APL. Procedura de primire a declarațiilor nu a fost reglementată și autoritățile locale au primit aceste declarații fără un control riguros. În consecință datele de contact a alegătorilor nu sunt indicate în declarații, iar erorile și inexactitățile admise nu pot fi corectate, fapt ce poate duce eventual la crearea obstacolelor în exercitarea dreptului la vot a acestor persoane.

LADOM reamintește CEC că procedura de votare a persoanelor care au depus declarații cu privire la locul nou de ședere nu este reglementată, fapt ce poate genera probleme în procesul votării.

IV. VOTAREA PESTE HOTARE

Comisia Electorală Centrală a format secțiile de votare și modul de votare peste hotare

În perioada monitorizată CEC a format 34 secții de votare peste hotare și a adoptat Instrucțiunea cu privire la organizarea alegerilor în aceste secții de votare. Potrivit acestei instrucțiuni cetățenii aflați peste hotare vor putea participa la vot indiferent de statutul aflării în străinătate. Funcționarilor electorali din străinătate le este interzis pe toată perioada electorală să examineze legalitatea aflării alegătorilor pe teritoriul statului respectiv. De asemenea, alegătorii vor putea vota în străinătate cu pașaportul de intrare-ieșire din țară inclusiv cu termenul de valabilitate expirat.

În același timp măsurile luate de CEC au un caracter limitat. Numărul secțiilor de votare peste hotare este redus iar costurile și eforturile asociate cu deplasarea la acestea sunt mari. Totuși, interesul alegătorilor din străinătate pare a fi sporit. La 7-8 martie în Italia s-a desfășurat o reuniune a diasporei moldovenești pe agenda căreia, printre altele, a fost și chestiunea votului în străinătate. De asemenea, unii actori electorali au solicitat Curții Europene pentru Drepturile Omului să-și expună părerea asupra exercitării dreptului la vot peste hotarele țării.

Îngrijorarea referitor la chestiunea votului peste hotare este determinată de numărul sporit al alegătorilor aflați peste hotare. Potrivit datelor oficiale, furnizate de CEC cu referire la Serviciul de Grăniceri, 627 959 de moldoveni se află în mod constant peste hotare. Luând în considerare faptul că numărul acestor alegători constituie cel puțin 20% din totalul alegătorilor, conform celor mai modeste calcule, se impune necesitatea luării unor măsuri extraordinare pentru asigurarea dreptului la vot al alegătorilor ce manifestă un interes sporit pentru aceste alegeri.

Analiza Codului Electoral și a Instrucțiunii cu privire la organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare din 5 aprilie 2009 în cadrul secțiilor de votare constituite în afara Republicii Moldova indică asupra posibilității votului dublu în cazul călătoriei în ziua alegerilor, atât la Secțiile de votare din străinătate și cât la locul de reședință.

Reamintim CEC că prevederile Constituției și a Tratatelor internaționale referitoare la drepturile omului, garantează dreptul de vot tuturor cetățenilor, indiferent de locul aflării lor. Aceste acte au aplicabilitate directă, fapt ce oferă o soluție în depășirea limitelor restrictive de ordin legislativ.

V. ADMINISTRAREA ALEGERILOR

Sistemul electoral

Administrarea alegerilor este pusă în seama unui sistem de organe electorale, care cuprinde Comisia Electorală Centrală (CEC), Consiliile electorale de circumscripție (CER) și Birourile electorale ale secțiilor de votare (BESV). CEC activează permanent, CER se constituie cu cel târziu 55 de zile, iar birourile electorale cu cel târziu 20 de zile înaintea zilei votării.

La data de 16 martie 2009 s-a încheiat procesul de constituire a birourilor electorale și sistemul electoral activează în deplină componență a organelor electorale.

CEC a început procesul de instruire standardizată a administrației electorale de toate nivelurile. Actualmente are loc procesul de instruire a președinților Birourilor electorale, ca urmare a instruirilor de formatori și a membrilor CER de la finele anului 2008.

În perioada de observare în componența celor 36 de CER au fost operate 13 modificări prin care au fost înlocuiți de către partidele politice mai mulți membri ai CER. Multiplele modificări a componenței CER din inițiativa celor care le desemnează, mai ales din inițiativa partidelor, poate pune la îndoială imparțialitatea acestora.

Cu toate că practica revocării membrilor CER nu contravine în mod direct prevederilor legale, Codul bunelor practici a Comisiei de la Veneția recomandă de a evita revocarea membrilor organelor electorale de către instituțiile care i-au numit.

Prestația Comisiei Electorale Centrale

Activitatea CEC în general se desfășoară de o manieră deschisă și transparentă.

LADOM apreciază decizia Comisiei Electorale Centrale de a reduce din obstacolele pe care le au alegătorii aflați în străinătate prin interzicerea funcționarilor ambasadelor examinarea legalității aflării acestora pe teritoriul statului respectiv și a permiterea votanților din străinătate de a participa la vot cu pașapoartele de străinătate cu termenul de valabilitate expirat.

VI. CONTESTAȚIILE

Sesizarea încălcărilor și examinarea contestațiilor

În perioada electorală organele electorale au fost sesizate de concurenții electorali, autorități publice și cetățeni referitor la diverse încălcări a legislației electorale. Contestațiile depuse sunt examinate în termenii stabiliți de legislația electorală. De asemenea, diverse încălcări ale legislației electorale au fost constatate și sancționate de organele de drept. Organele de poliție au întocmit multiple procese-verbale, iar instanțele de judecată au aplicat amenzi la zeci de cetățeni pentru plasarea afișajului electoral în locuri neautorizate și alte încălcări ale legislației electorale. În

perioada de monitorizare CEC a examinat 34 de contestații, dintre care 19 au fost respinse. Contestațiile vizează în principal, simbolică electorală, reflectarea campaniei electorale în mas media, utilizarea resurselor administrative, cheltuielile electorale etc. Contestațiile au fost depuse de: PCR - 7 contestații, dintre care 4 au fost respinse; AMN - 13 contestații, dintre care 9 au fost respinse; PLDM - 4 contestații, dintre care 1 a fost respinsă; PD - 3 contestații, dintre care 1 a fost respinsă; PL - 2 contestații, 0 respinse; UCM 1 contestații, 0 respinse; PPCD 1 contestații, 1 respinsă, alții 3 contestații respinse.

În decursul perioadei monitorizate în unele situații CEC a manifestat o oarecare lipsă de consecvență în măsurile întreprinse în cazul insuficienței probelor. În două cazuri fiind constatată insuficiența probelor, CEC a solicitat probe suplimentare (Hot. nr. 2233, nr. 2296), pe când în alte cazuri, la constatarea insuficienței probelor contestația s-a respins fără a mai fi solicitate probe suplimentare (Hot. 2214).

Contestații înaintate în Consiliul Electoral de Circumscripție Municipală Chișinău (CER Chișinău)

În perioada de monitorizare, la CER Chișinău a fost înaintat un număr mult mai mare de contestații decât în alte consilii electorale. Din 34 de contestații examinate de CEC în perioada de monitorizare, 12 au fost contestații asupra deciziilor CER Chișinău. Conform hotărârilor CEC cel puțin 6 din hotărârile contestate au fost anulate total sau parțial, stabilindu-se că CER Chișinău și-a depășit atribuțiile.

LADOM recomandă CEC să considere cu toată seriozitatea să acorde atenție sporită în ceea ce privește instruirea membrilor Consiliilor electorale în domeniul examinării contestațiilor.

Anexa 1. LISTA DE RECOMANDĂRI

Codul bunelor practici în materie electorală, adoptat de Comisia de la Veneția la ședința nr. 27 din Octombrie 2002, recomandă autorităților de stat să-și respecte obligația de a fi neutri în materie electorală și de a permite tuturor concurenților electorali să desfășoare nestingherit campania electorală. Același document recomandă autorităților de stat impunerea sancțiunilor în cazul încălcării obligației autorităților de stat de a păstra neutralitatea și de a asigura libertatea alegătorilor de a forma o opinie. În contextul recomandărilor Comisiei de la Veneția, LADOM invită Comisia Electorală Centrală (CEC) să investigheze mai aprofundat cazurile raportate.

Reamintim concurenților electorali despre obligația legală de a plasa afișele electorale doar în locurile autorizate

Concurenții electorali trebuie să rețină faptul că organizarea activităților de propagandă politică este interzisă de Legea Învățământului, în special de Art. 56, precum și de Art.6, din „Codul de Conduită privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare din 2009”. LADOM de asemenea reamintește că agitația electorală în instituțiile de învățământ nu este o practică acceptată la nivel internațional.

Se recomandă concurenților electorali să respecte deontologia în comportamentul electoral.

Se recomandă concurenților electorali să desfășoare activitățile electorale în limitele stabilite de legislația electorală.

LADOM recomandă concurenților electorali să respecte normele Codului electoral și ale Codului de conduită și îndeamnă Comisia Electorală Centrală (CEC) să investigheze mai aprofundat cazurile de agitație electorală camuflată.

LADOM reamintește autorităților centrale și locale despre necesitatea păstrării neutralității, în conformitate cu recomandările Codului bunelor practici în materie electorală, adoptat de Comisia de la Veneția la ședința nr. 27 din Octombrie 2002 și recomandăm autorităților centrale și locale să se abțină de la exercitarea de presiuni asupra funcționarilor locali, să asigure un tratament egal tuturor concurenților electorali și să nu exercite presiuni asupra alegătorilor pentru a se întâlni cu concurenții electorali.

Se recomandă autorităților să nu admită intimidarea instituțiilor de media cu atât mai mult în perioada electorală. LADOM reamintește încă o dată autorităților despre obligația pe care o au de a fi neutri în tot ce ține de chestiunile electorale, și îndeamnă autoritățile să se abțină de la acțiuni ce ar putea limita dreptul la libera exprimare.

LADOM amintește concurenților electorali că folosirea resurselor administrative contravine prevederilor Codului de conduită, Art. 6, alin. 2 (I).

LADOM încurajează alegătorii să verifice înscrierea lor în listele electorale. Se recomandă Birourilor electorale să verifice listele electorale în perioada de până la 31 martie pentru a le definitiva și corecta.

Pentru scrutinele electorale ulterioare LADOM recomandă autorităților să urmeze recomandările Comisiei de la Veneția și BIDDO din 2004 și să extindă termenul de verificare a listelor electorale.

LADOM reamintește CEC că procedura de votare a persoanelor care au depus declarații cu privire la locul nou de ședere nu este reglementată, fapt ce poate genera probleme în procesul votării.

Reamintim CEC că prevederile Constituției și a Tratatelor internaționale referitoare la drepturile omului, garantează dreptul de vot tuturor cetățenilor, indiferent de locul aflării lor. Aceste acte au aplicabilitate directă, fapt ce oferă o soluție în depășirea limitelor restrictive de ordin legislativ.

Cu toate că practica revocării membrilor CER nu contravine în mod direct prevederilor legale, Codul bunelor practici a Comisiei de la Veneția recomandă de a evita ca revocarea membrilor organelor electorale de către instituțiile care i-au numit să fie evitată. În acest sens, LADOM îndeamnă concurenții electorali să nu admită revocarea funcționarilor electorali în perioada electorală.

LADOM recomandă CEC să considere cu toată seriozitatea să acorde atenție sporită în ceea ce privește instruirea membrilor Consiliilor electorale în domeniul examinării contestațiilor.

Anexa 2. LISTA INCIDENTELOR

Intimidarea funcționarilor locali

1. În s. Ustia r. Dubăsari, în timpul pregătirilor pentru întâlnirea din 26 februarie 2009 a reprezentanților PCRМ cu alegatorii, în incinta Bibliotecii din localitate a intrat președintele raionului, dl G. Policinski, care s-a arătat indignat de faptul că lucrătorii bibliotecii aveau pe masa de lucru mai multe ziare independente, exprimându-se că pe banii publici mai bine se abonau la ziarul "Comunistul".

2. Administrația publică locală din raionul Ștefan-Voda creează obstacole în activitatea administrației Școlii de Arte, cerînd rezilierea contractelor de locațiune încheiate de către administrația școlii cu organizațiile raionale de partide politice (știind că în școală își are sediul filiala PLDM). Președintele raionului prin scrisoarea nr.42/02/1-12 din 19.02.2009 a avertizat directorul Școlii de Arte "Maria Bieșu" din or. Ștefan Vodă.

3. La 27 februarie 2009. Primarul din satul Codru-Nou, raionul Telenești, Nina Popa (membru PCRМ) a interzis șefului Casei de cultură din localitate să descuie ușa, iar cetățenilor adunați la întâlnirea cu un reprezentant al PLDM, le-a spus să meargă acasă.

4. Candidatul independent Banari Serghei este acuzat de către Administrația "Asociației pieților din mun. Balti" de faptul că acesta a intrat în sediul asociației, l-a insultat pe director și l-a amenințat pentru a-l determina să plaseze în piață pliante electorale. Directorul întreprinderii a depus o plîngere la poliție. Candidatul independent a fost tras la răspundere administrativă de instanța de judecată.

5. La 8 martie, grădinița din satul Inești, raionul Telenești a fost vizitată de un grup de medici pentru a consulta populația. Acțiune a fost organizată de PPCD. A doua zi, șefa grădiniței a fost avertizată de către primarul din localitate (PCRМ), spunîndu-i să depună cerere de eliberare din funcție.

6. Observatorul LADOM din Socola, raionul Șoldănești, Ion Malanciuc a fost invitat la Comisariatul de poliție cerîndu-se explicații referitor la activitatea de observator la alegeri.

Tratament diferențiat al concurenților electorali

1. Funcționarii administrației publice din Leova tratează concurenții electorali într-un mod preferențial, stabilind relații de colaborare strînsă cu partidele politice pe care le reprezintă și mai puțină atenție au partidele politice care nu au nici un reprezentant în cadrul administrației publice.

2. La 07.03.2009 Uniunea Centristă a anunțat o întîlnire a candidaților în deputați V. Tarlev și A. Cojocaru cu alegătorii din or. Căinari, r-nul Căușeni. Întîlnirea urma să se desfășoare în incinta Casei de cultură din localitate. Sala a fost arendată din timp prin acceptarea cererii de către primarul Boris Stamov. Plata preventivă, 400 lei pentru 2 ore, a fost achitată în casa Primăriei, în gestiunea căreia se află casa de cultură. Pe panourile informaționale au fost afișate anunțuri despre întîlnirea planificată. Candidații din partea Uniunii Centriste V. Tarlev și Cojocaru Alexandru s-au prezentat la Căinari la ora 8.00. La fața locului au constatat faptul că toate afișele au fost deteriorate și cetățenii nu au reușit să facă cunoștință cu anunțul despre întrunire. În prezența oaspeților, deridicătoria care făcuse curățenie în sala de ședințe din Casa de cultură, a încuiat ușa și nu a permis persoanelor adunate la întrunire să intre în local. Primarul or. Căinari, Boris Stamov, care a fost contactat, a explicat această atitudine prin faptul că liderii organizației teritoriale ai PCRM și anume Ianiev Vladimir a ordonat să interzică organizarea întîlnirilor în Casa de cultură. Persoanele adunate la întîlnire (30-35 oameni) au informat că anunțurile au fost distruse de îndată ce au fost afișate. În ziua întîlnirii, candidatul în deputați pe lista PCRM Munteanu, viceministrul Economiei, degrevat din funcție pe perioada alegerilor, personal rupea fotografiile lui Tarlev și programul electoral de pe standuri și încliea agitația PCRM (reprezentanții candidatului Tarlev au filmat cum Munteanu deteriorează agitația electorală a UCM).

3. Candidatul în deputați pe lista UCM, Cojocaru Alexandru a informat că la 10.03.2009 a depus o cerere la primăria com. Grădinița pentru a li se oferi sala de ședințe a școlii din localitate pentru întîlnirea candidaților în deputați cu alegătorii la 17.03.2009. (după lecții). Primarul Ivanov Serghei, susținătorul PCRM, a refuzat să ofere sala de ședințe din școală, propunîndu-le un birou din sediul punctului medical. Motivul refuzului a fost că în școală de-acum a avut loc întîlnirea cu candidații din partea PCRM, dar altor concurenți electorali nu li se permite.

5. La 5 martie Macaria Maria, reprezentant PCRM i-a amenințat locuitorii s. Sîrma, raionul Leova, cu răfuila și crearea de probleme dacă aceștia se vor duce la întîlnire cu lideii PLDM.

6. APL din Rîșcani permite desfășurarea întîlnirilor candidaților PCRM cu alegătorii, iar pentru PDM au fost impuse restricții.

Utilizarea resurselor administrative de către conducerea țării

1. Președintele Parlamentului RM, Marian Lupu a participat la întîlnirea cu alegătorii din comuna Larga, raionul Briceni. La întîlnirea menționată, M.Lupu s-a deplasat cu transportul de serviciu cu excorta de 4 automobile de poliție.

2. La 27 februarie 2009, președintele Parlamentului, Marian Lupu a avut întâlniri cu alegătorii în raionul Glodeni (la ora 14 - în satul Cobani, la ora 17 - în orașul Glodeni). La întâlnirile respective, M. Lupu s-a deplasat cu mașina de serviciu, fiind însoțit de 3 mașini ale MAI, care asigurau paza. După întâlnirea cu alegătorii a avut loc și un concert la care au participat artiști din or. Chișinău. Plata de arendă a încăperilor în ambele cazuri nu a fost achitată.

3. La data de 25/02/2009 prim-ministrul Z. Greceanîi s-a deplasat la Susleni, cu mașina de serviciu, aceasta fiind însoțită de pază, etc.

4. La 26 februarie președintele Vladimir Voronin a efectuat o vizita cu scop electoral la Criuleni. La Criuleni, V.Voronin s-a deplasat cu mașina de serviciu. Totodată mai multe mașini au fost folosite pentru asigurarea pazei (numerele de înmatriculare SP061, MAI0345). Pentru paza au mai fost folosiți atât colaboratori ai Comisariatului de polite din Criuleni (în uniformă), cât și ai structurilor de forță din centru (în civil). Angajaților de la un șir de instituții li s-a cerut prezența obligatorie la întrunire: spitalul raional, filiala Moldtelecom, inspectoratul fiscal, unor oficii poștale, etc.

5. La 11.03.2009 raionul Dondușeni a fost vizitat de Președintele Parlamentului Marian Lupu. A fost marcată gazificarea satului Pocrovca, deschiderea monumentului ostașilor decedați în Afganistan, iar mai apoi a avut loc o întâlnire la Casa de cultura din or. Dondușeni, la care au participat aproximativ 700 persoane. În alocățiunea sa, Marian Lupu a îndemnat alegătorii să voteze la 5 aprilie pentru partidul cu numărul 5. La întâlnire, M. Lupu s-a deplasat cu automobilul de serviciu cu numărul RM P 051.

6. La data de 2 martie 2009, la ora 10:00, candidatul la funcția de deputat în Parlamentul R. Moldova din partea PCRM, prim-ministrul Zinaida Greceanîi, folosind transportul de serviciu, în timpul orelor de lucru, folosind sala Căminului Cultural de la Ciorna, raionul Rezina, fără să achite taxa pentru arendă, a avut o întâlnire electorală cu locuitorii satului.

7. La 5 martie la Drochia a avut loc întâlnirea cu M. Lupu. În sală au fost prezenți cetățeni de la diferite organizații de stat, întrerupând activitățile pe vreo 2 ore. Au fost obligate să vină colective întregi: CR, primării, lideri agricoli, secțiile cultură, agricolă, direcția învățământ, CTAS etc.

8. La 3 martie 2009, autoritățile locale și reprezentanți ai PCRM au organizat în incinta Casei de cultură din Telenești întâlnirea alegătorilor cu V. Voronin, care a fost întâlnit cu pâine și sare, flori. La întâlnire a fost însoțit de pază, poliție, deplasându-se cu mașini de serviciu. În alocățiunea sa, V. Voronin a menționat diverse fraude comise de reprezentanți ai partidelor democratice. Din sală a fost dată o întrebare, care ar fi motivul că pînă în prezent profesorii din cîteva sate nu s-au dat salariile. Voronin a menționat, că banii au fost transferați, dar acei din raion „îi învîrtesc”. Președintele raionului interimar, a încercat să dea lămuriri, dar nu i s-a permis să vorbească pînă la urmă.

Utilizarea mijloacelor de transport de serviciu în scopuri electorale

1. La 26.02.2009 în clubul spitalului raional a avut loc întâlnirea cu alegătorii a candidatului în deputați pe lista PDM, Valentina Buliga, deputat în Parlament, prezentă la întâlnire cu mașina de serviciu, și Gluh Ilie, specialist principal direcția raională Agricultură din Căușeni.

2. La data de 21 februarie la orele 11-00, Serafim Urechean, președintele partidului AMN s-a deplasat la întâlnirea cu alegătorii din Soroca cu mașina de serviciu înregistrată cu numărul RM P

013.

3. La 01.03.2009, ora 10.00, în satul Vadul lui Isac a fost organizată întrunirea cu alegătorii de către membrii OT Cahul a PCRM, Micinschi Avram, șeful Direcției Teritoriale Control Administrativ Cahul, Batîr D., directorul Companiei Teritoriale de Asigurări Obligatorii în Medicină, la întrunirea respectivă, au fost folosite mașini de serviciu.

4. La data de 21.02.2009, în timpul orelor de lucru, Larisa Savga, Ministrul Educației și Tineretului al RM, a organizat o întrunire cu pedagogii în scop electoral în incinta liceului Dimitrie Cantemir din orașul Cantemir. Larisa Șavga s-a deplasat cu mașina de serviciu.

5. La data de 21/02/2009 pe la orele 09-30 zi de sâmbătă și lucrătoare, șeful Direcție Control administrativ al MAP, Nasalciuc Ion și prim-secretarul PCRM Orhei transportau cu automobilul de serviciu Dacia Logan cu nr /i CLN 059 material electoral. La data de 23/02/2009 la orele 08-30 același automobil staționa la sediul PCRM din Orhei.

6. Pentru a nu fi învinuiți că folosesc în campania electorală mașinile de serviciu, unor mașini ale Guvernului și Parlamentului au fost schimbate plăci de înmatriculare pentru a transporta materiale de agitație electorală în toată republica.

7. La 5 martie 2009, , Direcția municipală "Parcul de Troleibuze" din Bălți a oferit pentru angajații săi un troleibuz pentru a se deplasa la întâlnirea cu Marian Lupu.

8. Primarul de Edineț, Constantin Cojocar, candidat pe lista PDM, utilizează transportul de serviciu în perioada electorală.

9. Președintele raionului Glodeni, I. Movilă susține în campania electorală PSD și este implicat aproape direct în campania electorală. Pînă în prezent, I. Movilă nu și-a suspendat funcția de serviciu, utilizînd, totodată, mașina de serviciu.

10. La 9 martie 2009, orele 11-00, în fața stafului PCRM din or. Soroca staționa autoturismul Școda Suberb cu numărul de înmatriculare RM P 007. Cu automobilul respectiv se deplasează deputatul în Parlament Elena Bodnarenco, care este și liderul organizației teritoriale Soroca a PCRM.

Obligarea alegătorilor să participe la întîlnirile cu unii concurenți electorali

1. La 26.02.2009, L. Catrinici, ministrul Sănătății, candidat pe lista PCRM fiind suspendată din funcție a organizat o întîlnire în incinta Policlinicii raionale din or. Basarabeasca. Lucrătorii medicali de la această instituție au fost impuși să participe la întîlnirea respectivă. Arenda pentru sala nu a fost achitată.

2. La 26.02.2009 Miron Gagauz, director general al căilor ferate Basarabeasca, împreună cu Irina Șupac, secretara organizației comsomoliste, au organizat o întîlnire, la Casa de creație din Basarabeasca, cu tinerii alegători, elevi ai instituțiilor de învățămînt din or. Basarabeasca și din s. Abaclia. Elevii au fost impuși să participe la un seminar de instruire „Cum să votăm”. Întîlnirea s-a dovedit a fi o întîlnire a reprezentanților PCRM cu tinerii alegători ceea ce i-a făcut pe elevi să

rămînă indignați de faptul că nu li s-a comunicat la ce întrunire vor participa.

3. La 23-02-09 la orele 13.30, în or.Cahul au fost invitați toti lucrătorii medicali atît din oraș, cît și din toate satele raionului la o intilnire cu Ministrul Sanatatii Catrinici L., care face parte din PCRМ. Prezența a fost obligatoare. Lucrătorilor medicali li s-au promis de 8 martie drept cadou-100 lei. Cei de la sate au completat foi de deplasare pentru achitarea drumului.

4. La 28.02.2009, ora 10.00, în satul Zîrnești, Cahul la Palatul de Cultură a fost organizată întîlnirea cu domnul A. Popușoi. La această întrunire au fost prezenți pădurarii din regiunea de sud, fiind impuși și aduși cu mașinile de serviciu, astfel fiind întreruptă și activitatea de muncă.

5. PCRМ a organizat și pe 11 martie, 2009, ora 14, o întîlnire cu Igor Dodon încinta Casei de cultura din s. Abaclia. La această întîlnire au fost impuși să participe obligatoriu angajații din sfera bugetară.

6. Drochia: La data de 10 martie de la 9.30 până la 10.30 a avut loc întîlnirea candidaților PCRМ cu angajații ÎМ "Apă-Canal". Întîlnirea s-a desfășurat în holul întreprinderii, care este situată la et. II într-un bloc administrativ cu 7 etaje, astfel împiedicând deplasarea cetățenilor în diferite instanțe. Totodată, o mare parte din angajații „Apă-Canal”, aproximativ 2/3 muncesc în diferite sectoare ale orașului, însă la adunarea respectivă au fost obligați să fie prezenți. Întîlnirea a avut loc la o distanță mai mică de 50 m de la Consiliul Electoral Raional Nr.14.

7. La data de 03.03.09, grăniceri din Vălcineț, r.Ocnița au fost obligați de a pleca acasă pentru a se îmbrăca în civil și de a participa la întîlnire cu reprezentanți ai PCRМ, ce a avut loc între orele 14.00-15.00 în casa de cultură din s. Vălcineț. La adunare au participat primarul satului, președintele raionului, ce s-a deplasat cu mașina de serviciu, ministrul APL V. Guznac.

Implicarea autorităților publice în organizarea întîlnirilor electorale

1. La Cimișlia majoritatea conducătorilor serviciilor desconcentrate, care sunt sub conducerea reprezentantului guvernului și inclusiv Iovu Bivol fac de agitație electorală pentru PCRМ. Au fost adunați lucrătorii ocolului silvic din raionul Cimișlia unde A. Popușoi le-a recomandat angajaților să voteze partidul de guvernămînt.

2. Pentru concurenții din partea PCRМ, adminsitrația publică din Rîșcani asigură prezența obligatorie la întîlnirile din teritoriu.

3. La 2 martie, la Direcția raională învățămînt s-a constatat că reprezentanții raionali ai PCRМ au încheiat contract de arendă a oficiului în Casa raională de Creație a copiilor pentru perioada 14 februarie - 6 aprilie 2009 și au achitat plata de arendă pentru această perioadă. În realitate oficiul în cauză este ocupat de Comitetul raional al PCRМ permanent din anul 2003 fără a exista vre-un contract de arendă.

4. La 7.08.2009 în casa raională de cultură din Căușeni a avut loc un concert în cadrul sărbătorii Mărțișorului 2009. Concertul a fost organizat de către secția culturală. Prețul biletului de intrare a fost de 25 lei. În timpul concertului, pe scenă au ieșit Aurelia Repeșciuc, care s-a numit că este președintele Ligii femeilor din r-nul Căușeni, împreună cu candidatul pe listele PCRМ, Igor Dodon. Aceștia au chemat publicul să voteze pentru PCRМ.

5. Pe data 9 martie la orele 16.00 în incinta Palatul municipal de Cultură Bălți a avut loc întâlnirea lui Marian Lupu, Vitiuc S. și Panciuc Vasile (PCRM) cu alegătorii. La solicitarea observatorului LADOM, de a prezenta un act ce confirmă prestarea serviciilor de arenda a localului, directorul instituției menționate, Neamțu Zinaida Feropont a comunicat ca decizia i-a fost expusă în mod verbal de reprezentanți ai Sectiei Cultura.

Solicitat de observatorul LADOM, V.Caraulan, Seful Sectiei Cultură, a menționat că ea nu s-a ocupat cu această întrebare și că toate indicațiile le-a primit de la dl. Usatîi viceprimar de Bălți. Totodata la această întâlnire au fost prezenți angajații Întreprinderii Municipale Regia "Apă-Canal", Gospodariei Specializate de Salubritate Auto, Întreprinderea Municipală de Întreținere a Spațiului locativ, Direcția municipală "Parcul de Troleibuze" s.a. Administrația acestor instituții urmau să asigure participarea colaboratorilor săi la întâlnirea cu Marian Lupu. Pentru a participa la acest eveniment, Direcția municipală "Parcul de Troleibuze" a acordat un troleibuz pentru a ajunge la întâlnire cu reprezentanții PCRM.

6. Edinet. Dna Svetlana Savițchi, membru al CER, membru a PCRM, a însoțit-o pe Galina Balmoș, ministru al Muncii și Protecției Sociale la întâlnirea cu electoratul comunei Brînzei în data de 23-02-09.

7. Șoldănești: În lipsa vreunui reprezentant al CEC, deși nu este cea mai în vârstă, Secretarul Consiliului raional, Liuba Vidrașcu, a convocat și a moderat prima ședință a Comisiei Electorale Raionale; La prima sedinta a asistat Nicolae Dorogan, angajat al Direcției teritoriale Control administrativ, dar care, de fapt, potrivit secretarului Consiliului raional, a prezentat un demers al liderului PCRM din r. Soldanești, prin care se confirma ca Nicolae Dorogan este imputernicit sa fie membru al Consiliului Electoral cu vot consultativ.

Implicarea elevilor în campania electorală

1. La Cimișlia reprezentanta AMN, directorul liceului M. Eninescu folosește plenar posibilitățile de serviciu pentru a face agitație electorală în cadrul activităților din școală.

2. La 26 februarie Președintele Republicii (și al PCRM) Vladimir Voronin a efectuat o vizită electorală la Criuleni. Directoarea școlii profesionale din Criuleni Nr2, Maria Calinchin a venit la întâlnire cu clase întregi de elevi. Întâlnirea a avut loc în timpul orelor de studii, elevii fiind sustrași de la procesul de învățămînt.

3. Locuitoarea s. Jeleboc Mura Galina, părinte educator la casa de copii din s. Jeleboc folosea copii minori în compania electorală pentru PCRM. Consiliul electoral raional a solicitat autorităților tutelare să examineze acest caz referitor la implicarea copiilor în compania electorală.

4. La data de 06/03/2009 la orele 14-00 în colegiul pedagogic „V. Lupu” din Orhei a avut loc întâlnirea candidatului în deputați pe lista PCRM V. Stepaniuc cu studenții și profesorii colegiului. Au participat la întâlnire și minori.

5. Pe data de 10 martie, elevii și profesorii de la liceul din satul Sireț raionul Strășeni au fost anunțati ca în sala festivă va avea loc întâlnirea cu ministrul Ecologiei, în cadrul căreia va fi prezentat un film despre ecologie. În sala, însă erau prezenți reprezentanți ai PCRM care le-au inclus elevilor un film despre partidul respectiv. Elevi și profesorii au rămas indignați și părăsit sala.

6. Ocnița: La data de 03.03.09, orele 14.00, prin intermediul elevilor liceului teoretic (M. Sadoveanu) au fost invitați părinții la adunarea generală a părinților. Tematica instructiv-educativă a fost relatată, în doar 5 minute, de către directoarea liceului, după care, subiectul a fost repetat, cuvânt în cuvânt, de reprezentantul DGRÎTS, și fără încheierea adunării, ședința a fost preluată de către Zaharco I., director adjunct, care a trecut la prezentarea unui spot publicitar electoral în susținerea PCRМ, folosind în acest scop videoproiectorul, ce aparține instituției publice. Referitor la acest caz, la CER a fost depusă o contestație de la Chișca Valentina reprezentant al PL.

8. La 1 martie, în cadrul manifestațiilor cu prilejul sărbătorii Mărțișorului, Președintele raionului Drochia, Vl. Calaraș și șefa Direcției învățământ Galina Postovanu au făcut agitație electorală pentru PCRМ. Același lucru s-a prудus, luni, 2 martie, la gimnaziul-internat Drochia, la care a participat Larisa Șavga, ministru al Educației.

Comportament indecent al concurenților electorali

1. În Vulcănești și Taraclia agitațiile electorale decurge relativ corect, însă unii concurenți electorali PCRМ, PL, PDM, admit în discuțiile cu alegătorii afirmații jignitoare și învinuiri la adresa altor concurenți.

2. În Leova, deseori liderii partidelor AMN, PPCD, PCRМ, PD se critica unul pe altul prin cuvinte necenzurate.

Agresarea și intimidarea reprezentanților concurenților electorali

1. La 25.02.2009, doi reprezentanți ai PLDM în timp ce lipeau afișe electorale în sectorul Botanica municipiul Chișinău, au fost agresate de persoane necunoscute. Deși o patrulă era în imediată apropiere de la locul incidentului aceasta nu a intervenit. Mai mult decât atât, cei doi reprezentanți au fost conduși la Comisariatul de poliție Botanica, unde au fost obligați să scrie explicație și nu li s-a permis să facă plângeri împotriva agresorilor.

2. Doi tineri pe nume Nicu și Denis, care făceau agitație prin sate în favoarea PL, seara pe la orele 21.00 - 22.00 pe data de 04.03.2009 au fost luați de poliție și duși la secție. Acestora li s-a spus că în sat. Florești, unde făceau agitație ziua au fost bătuți doi colaboratori de poliție. Nicu a fost reținut jumătate de oră, iar Denis 2 ore și jumătate. În acest răstimp ei au fost bătuți și impuși să spună că în acea zi cu ei a fost și fiul lui Arhire Anatol - reprezentant PL în raionul Ungheni. A doua zi, poliția și-a cerut scuze de la ei.

3. Locuitori din satul Feștelița, r-nul Ștefan Vodă au menționat că reprezentanții PPCD din localitate nu permit altor concurenți electorali de a face agitație electorală. Au declarat-o și agiatorii PLDM care încercînd să meargă de la casă la casa pentru distribuirea materialelor promoționale au întîlnit interziceri, amenințări din partea reprezentanților PPCD în localitate.

4 La 08.03.2009. Tipa Victor, lider al tineretului al formațiunii teritoriale a partidului Alianța Moldova Noastră din or. Leova a fost amenințat cu violența fizică de către 2 polițiști pentru că făcea agitație electorală.

5. La Cahul au fost observate foi volante cu material denigrator împotriva PCRМ și a familiei Președintelui Vladimir Voronin. Materialele sînt emise din numele Colegiului Mișcării

anticomuniste „CICLON”, care nu este un concurent electoral și nu a fost identificat. De asemenea au fost recepționate materiale care face similitudini între simbolica comunistă și cea fascistă.

Afișajul electoral

1. În Basarabeasca afișe electorale ale UCM, PCRМ și PLDM sînt amplasate pe stîlpi. CER Basarabeasca a solicitat explicații doar de la reprezentanții PLDM.
2. Pe stîlpii din or. Căușeni sînt înțeleiate afișe electorale ale PCRМ și AMN.
3. În satele Semionovca și Brezoaia din r-nul Ștefan Vodă afișele electorale ale PCRМ sunt lipite peste tot: copaci, stîlpi, garduri, monumente etc.
4. În Vulcănești și Taraclia afișele electorale ale PCRМ, PDM și PL au fost înțeleiate pe arbori, garduri și stîlpi.
5. La Riscani, PSD a plasat afișaj electoral peste cel al PPCD și PCRМ. În localitățile Moșeni, Șaptebani, Pociumbeni, concurenții electorali AMN, PSD și PCRМ afișează materialele electorale nu în locurile special destinate.
6. La data de 28.02.09 au fost observate postere de agitație a partidului MAE pe pilonii de electricitate din s. Niorcani și posterele partidului PDM pe gard.
7. În Leova, afișajul electoral al AMN, PPCD și PCRМ este amplasat pe stîlpi, garduri, case, blocuri de locuit.
8. Panourile publicitare cu afișele electorale ale PDM din orașul Orhei au fost date cu vopsea neagră în zilele de 28 februarie - 01 martie 2009.
9. La Criuleni, în noaptea, spre 26 februarie, înaintea vizitei președintelui V. Voronin la Criuleni, colaboratori ai structurilor de forța (în civil) au curățat toți stîlpii de afișe electorale ale partidelor de opoziție, lăsându-le numai pe cele ale PCRМ.
10. În noaptea de 6 spre 7 martie 2009 panourile electorale din cartierul „Nordic” din Orhei au fost deteriorate.
11. Pe data de 02.03.2009 , dimineața la ora 8.00, în orașul Ungheni, pe strada Decebal, poliția rupea toate posterele de agitație de pe panourile de afișaj. Pe data de 04.03.2009, Vladimir Voronin s-a întîlnit cu alegătorii, după care pe toate panourile, pe gherete, pe blocuri locative au fost înțeleiate postere de agitație ale PCRМ.
12. Cu ocazia vizitei lui Serafim Urechean (lider AMN) în or. Criuleni și în s. Slobozia Dusca au fost montate 2 transparente cu caracter electoral (legate de 2 piloni perpendicular șoselei Criuleni - Chisinau). Cei de la AMN au primit acceptul de la Union Fenoză, careia aparțin pilonii și de la administrația publică locală. Totuși, în seara zilei au fost contactați de responsabili de la MAI cu cererea de a scoate aceste transparente, dar au primit refuz. În toiul nopții, ambele au dispărut.
13. În Cimișlia afișe și alte materiale electorale ale mai multor concurenți electorali sunt plasate în

diferite locuri. În satul Topal, materialele PCRМ sunt afișate peste tot: primărie, stâlpi de telegraf, garduri, etc. În or. Cimișlia sunt afișate materialele AMN pe stâlpi și ale PLDM au fost afișate pe un gard a unei construcții. PCRМ a depus o contestare împotriva AMN și PLDM privitor la afișarea materialelor promoționale în afara locurilor stabilite. În acelaș context, a fost depusă și o contestare a PCRМ împotriva PD dar care a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

14. Pe data de 4.03.2009 pe toți stâlpii din strada centrală s. Grigorievca erau afișate simbolul PCRМ. Dimineața pe data de 05.2009, toată agitația a fost scoasă și în locul ei a apărut simbolul AMN. În satul Zaim agitația electorală a PSD este afișată pe stâlpi la o înălțime de 4-5 metri. La Chircăiești, la 07 martie, pe stâlpii de telegraf era afișată informația despre PSD, la 10 martie deasupra era încliate posterele AMN. La gara Căușeni, practic tot spațiul liber, stâlpi garduri, este afișată agitația electorală a PCRМ. La oficiul poștal Căușeni pe geamurile sălii în care se achită pensiile este afișată agitația electorală a PCRМ și PSD.

15. În orașul Căușeni sînt foarte puține panouri pentru agitație electorală. În fiecare zi apare agitația unor concurenți electorali, în locul celor care erau afișate în ajun. Pe stâlpi și în rutiere este afișată agitație a PCRМ.

16. În noaptea spre 11 martie, toate panourile concurenților electorali cu excepția PCRМ amplasate în satul Sturzovca, raionul Glodeni au fost murdărite cu vopsea. Tot în această noapte a fost dat cu vopsea panoul electoral al PSD afișat la intrarea în or. Glodeni. Ambele cazuri sunt în cercetarea colaboratorilor Comisariatului Raional de Poliție.

17. De pe posterul afișat de catre PDS în centrul or. Falesti au fost scosi ochii candidaților (presedintele raionului).

18. Comitetul raional Ocnița al PCRМ a depus o constensație la CER precum că pe data de 01.03.09 în or. Ocnița pe strada "50 ani ai Biruinței" au fost amplasate pe pilonii de energie electrică materiale din partea PLDM.

19. Șoldănești: Agitația electorală mai este afișată pe pilonii electrici și pereții unor clădiri. Acest lucru, în special, a avut loc în timpul vizitei Președintelui Vladimir Voronin: avizele fusesse distribuite și semnate de "primăria orașului Șoldănești", deși adunarea a fost organizată de filiala raională a PCRМ.

20. Soroca: Concurenții electorali relativ respectă ordinea de afișare a posterelor agitaționale pe panourile instalate, dar continuă "competiția" cu lipitul posterelor unui partid peste ale altor concurenți electorali. Informația a mai fost sesizată și de președintele OTS Soroca a Partidului Liberal, Boris Ivasi. La data de 09 martie OTL au observat pe pilonii de electricitate de la intrarea în s. Tătărauca Nouă sunt afișate posterele PPCD și pe oprirea din s. Tătărauca Veche posterele PCRМ și AMN

Coruperea alegătorilor

1. Duminică la 22.02.09 PL a adus la biserica din s. Abaclia raionul Basarabeasca o icoană.

2. Marți la 24.02.09 PL a oferit școlii din s. Carabetovca, raionul Basarabeasca un televizor.
3. La Criuleni, sîmbătă, 28 februarie vicepremierul Victor Stepaniuc (PCRM) a efectuat o vizită în satul Mascați. În cadrul acesteia, Stepaniuc a înmînat gimnaziului din localitate din 11 calculatoare. Deși aceste calculatoare au fost oferite în cadrul programului SALT, totuși, V. Stepaniuc a prezentat acest lucru ca pe un merit al guvernării. De asemenea, Stepaniuc a făcut un șir de promisiuni electorale: gazificarea liceului, gimnaziului, etc.
4. În com. Ciorescu PLDM și PCRM organizează în zilele libere, excursii gratuite la mănăstiri.
5. La întîlnirile avute de către conducerea UCM cu locuitorii satelor Ciocilteni, Paharniceni, Ivancea la data de 28 februarie, 1 martie s-au dăruit colete cu produse alimentare, și alte obiecte, de asemenea au fost organizate prînzuri.
6. La concertul din 07 martie din Căușeni au fost prezente mai multe femei, care au fost invitate de către funcționarii Secției Asistență socială. Funcționarii au invitat persoanele la indicația dată de șefa secției Golan Eudochia. Persoanelor invitate le-au fost înmîinate ajutoare din partea Ligii Femeilor în legătură cu sărbătoarea de 8 martie și au fost rugate să voteze PCRM.
7. Falesti. La întîlnirile electorale înainte de 8 Martie, PD a distribuit creme pentru doamne; AMN la școala-internat din orașul Fălești, iar PLDM în spitalul raional au a înmînat flori doamnelor.
8. Telenești: Pe data de 08 martie, adjunctul medicului-șef al spitalului raional (lider al PSD) a oferit doamnelor felicitări cu emblema partidului (marțișorul) și din bugetul spitalului au fost oferite doamnelor cîte 100 lei, îndemnînd participanții ca în ziua alegerilor să fie susținut PSD.
9. Primăria s.Codru-Nou, de asemenea, a oferit cadouri din bugetul primăriei la 8 martie, îndemnînd publicul să voteze PCRM.

Intimidarea presei libere

1. La 25 februarie 2009 un grup de colaboratori ai MAI au perchezitionat timp de cîteva ore postul de televiziune „Albasat TV” din Nisporeni. Totodată, persoane din conducerea instituției au fost chemate la poliție și interogate. Polițiștii au solicitat actele contabile și au interzis angajaților să părăsească clădirea. Potrivit lui Bârdan, descinderea în forță este legată de campania electorală. „Nu-i prima dată cînd ni se fac astfel de perchezitii. Ne-au intimidat de cîteva ori reprezentanții de la CCCEC, de la alte organe de control. Comuniștii au pus ochiul pe noi și ne terorizează”, a comunicat Efim Bârdan, directorul studioului.

Contestații și sancțiuni

1. Potrivit lui Andrei Onofrei, președintele CER Ungheni au fost înaintate 7 contestații. Patru contestații (doua depuse de primarul de Teșcureni, Alexei Filimon, celelalte doua - de locuitori ai aceluiași sat) vizau acțiunile reprezentanților AMN, au fost respinse pe motiv ca lipsesc semnele încălcărilor legislației electorale. Alte trei contestații au fost depuse la Consiliul Electoral de Circumscripție de către PCRM, doua privind amplasarea afișajelor electorale, pe care la moment se stabilesc toate circumstanțele, a treia contestație care viza PL a fost respinsă.

2. Duminica, 1 martie, Ion Delimanschi activist al PSD a fost observat de către poliția din Criuleni înclind postere electorale pe stâlpii din localitate. Ulterior dumnealui a fost acționat în judecată, unde a primit o amendă de 400 lei. Politia a verificat actele echipei mobile a aceleiași formațiuni în timpul ce aceasta se deplasa prin satele Ișnovăț și Riscova.

3. 12.03.09 la CEC Ialoveni a parvenit o sesizare de la Comisariatul de Poliție al raionului Ialoveni în care sunt indicate un șir de persoane care aparțin unor partide și au fost amendate cu 400 lei: 2 din cei care au postat materiale în locuri neautorizate iar alte 2 persoane li s-au intetat procese de judecata.

4. Balti. Potrivit sesizării depuse de Comisariatul de Poliție Bălți, în noaptea de 26 spre 27 februarie, doi tineri, reprezentanți ai secției locale a PDM au fost surprinși înclind pe un gard din beton din centrul localității materiale promoționale ale formațiunii.

5. La CER 2 a parvenit o sesizare din partea Comisariatului de politie mun. Balti cu privire la organizarea întâlnirii cu elevii, părinții și cadre didactice din cadrul Liceul teoretic "A. I. Cuza" cu reprezentantii partidului PLDM. Se invoca faptul ca elevii și cadrele didactice erau implicați în cadrul procesului de învățământ și că a fost încălcată Legea Invatamântului.

6. Falesti. Presedintele filialei PL a facut o sesizare la Comisariatul de Politie, invocând faptulcă la câteva din întâlnirile cu alegătorii au fost observați polițiști, sau mai mult decât atât, după întâlnirile respective, unii participanți au fost întrebați de către polițiști despre ce s-a vorbite. Comisarul de Poliție a promis rezolvarea cazurilor.

7. La CER 14 au mai fost înregistrate 2 contestări.

a) semnată de cetățeanul G. Gutium, care informează consiliul despre vizita la domiciliu a agitatorului din partea UCM, care le-a cerut date pentru a completa o fișă. Autorul este indignat și cere pedeapsă pentru persoana care s-a deplasat prin apartamente pentru faptul cu nu s-a prezentat, dar a colectat informație pentru partidul său. CER14 nu a găsit aici nici o încălcare a dreptului concurenților și a lui ca alegător.

b) A altă sesizare de la poliție se referă la un panou publicitar al PSD, instalat pe traseul Râșcani-Soroca. CER s-a documentat, PSD a acționat printr-o organizație publicitară din Chișinău, care a prezentat, la solicitare, toate documentele de rigoare. Nu s-a depistat nici o încălcare.